

1386 119058
58 I

PROGRAM

POLSKIEGO STRONNICTWA CHRZEŚCIJAŃSKIEJ DEMOKRACJI

uchwalony na II Ogólnopolskim Kongresie
Stronnictwa z dn. 31 maja i 1 czerwca 1925 r.

NAKŁADEM ZARZĄDU GŁÓWNEGO
Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji.
1 9 2 5.

119058
I

Prasa chrześcijańsko-społeczna.

- „Hasło”** — tygodnik — Warszawa, Żorawia 9, m. 14,
tel. 103-24.
- „Dziennik Bydgoski”** — dziennik — Bydgoszcz,
Poznańska 30.
- „Głos Narodu”** — dziennik — Kraków, Św. Krzy-
ża 11.
- „Głos Pomorski”** — dziennik — Grudziądz, Gro-
błowa 27—29.
- „Głos Mieszczański”** — tygodnik — Kraków
Św. Krzyża 11.
- „Głos Pracy”** — tygodnik — Lwów, Grodecka 2 b.
- „Głos Związków Chrześcijańskich”** —
tygodnik — Katowice, Sobieskiego 16.
- „Kurjer Łódzki”** — dziennik — Łódź, Piotrkó-
wska 11.
- „Kurjer Stanisławowski”** — tygodnik — Sta-
nisławów.
- „Nowe Życie”** — tygodnik — Grodno, Batorego 8.
- „Polonia”** — dziennik — Katowice, Sobieskiego 11.
- „Postęp”** — dziennik — Poznań, Skarbowa 12.
- „Polski Pomnik Kresowy”** — tygodnik —
Kowel, Strzelecka 10.
- „Przyszłość”** — tygodnik — Biała, Dom Katolicki.
- „Słowo Kujawskie”** — dziennik — Włocławek,
Brzeska 4.
- „Życie i Praca”** — tygodnik — Łomża, Dworna 18.
-

1386/58

Brzo. Kymkowski
Kobanice

PL 2 ct
R 4 g

ul. W. Chłapczyńskiego 2 m. 6

13. m. 58

5.-25.

PROGRAM

POLSKIEGO STRONNICTWA CHRZEŚCJAŃSKIEJ DEMOKRACJI,

uchwalony przez II Ogólno-polski Kongres Demokracji Chrześcijańskiej w dn. 1 czerwca 1925 r.

Wstęp.

1. Cele i zasady ogólne.

Historja Polski wskazuje, że naród nasz od zarania swych dziejów stał na straży chrześcijaństwa i jego cywilizacji, z chrześcijaństwa też czerpał swe siły żywotne. Na naszych piersiach załamały się hordy mongolskie, tureckie i bolszewickie, idące na podbój i zniszczenie Krzyża, stąd byliśmy i jesteśmy „Przedmurzem Chrześcijaństwa”. I to jest nasza rola dziejowa, wyznaczona nam przez Opatrzność.

Chrześcijaństwu zawdzięczamy najświetniejsze karty w naszej historji, czy to w ofierze Żółkiewskiego pod Cecorą, czy w obronie Jasnej

Góry, czy w triumfie Jana III pod Wiedniem. Z zasad miłości Chrystusowej płynął nasz stosunek do ludów ościennych, z którymi jak z Litwą, wiązaliśmy się Unją braterską, jako wolni z wolnymi i równi z równymi, obcy zawsze wszelkiej polityce gwałtu i przemocy.

Gdy zaś w dobie naszej narody weszły w okres przełomowy, gdy duch przewrotu i bolszewizmu sięga nie tylko po zmianę ustroju politycznego i społecznego, lecz rzuca rękawicę samej idei Chrystusowej i na bój śmiertelny wyzywa cały świat chrześcijański—Dem. Chrz., uważa za najważniejszy swój obowiązek oparcie budowy państwa i społeczeństwa na ideologii chrześcijaństwa, obronę ideałów chrześcijańskich w życiu zbiorowym i zorganizowanie Narodu Polskiego pod wyraźnym sztandarem katolicyzmu.

W obecnym bowiem okresie przełomowym nie wystarczą jedynie ideały nacjonalizmu i programy społeczne, lecz sięgnąć musimy po najgłębsze i najświętsze wartości moralne i religijne, aby z ich pomocą odrodzić życie zbiorowe, a miłością chrześcijańską przeniknąć życie narodu nie tylko w akcji dobroczynnej lecz w równej mierze w akcji społecznej i politycznej.

Wprawdzie prace polityczne, społeczne i gospodarcze są jeno środkiem dla rozwoju ducha, nie zaś celem samym w sobie, obecnie je-

dnak prace te nabierają specjalnego znaczenia, — dziś bowiem bez potęgi politycznej na marne idą najlepsze wysiłki miłości i poświęcenia.

Fundamentem życia nie tylko jednostki, lecz i narodu jest religja i moralność—stąd twierdzi Chrz. Dem., iż niema podwójnej etyki, w życiu publicznem obowiązują te same zasady moralne, co i w życiu osobistem.

Oparwszy się na tym fundamencie, pragniemy odrodzić Polskę w Chrystusie, pragniemy w myśl wskazań wielkich Papieży Leona XIII, Piusa XI i ich następców „instaurare omnia in Christo”, wszystkie dziedziny życia polskiego—rodzinę, szkołę, organizacje gospodarcze, społeczne, państwowe—przeniknąć i zespolić jednym duchem, pragniemy je zorganizować na zasadach wiary w Boga, miłości Ojczyzny i sprawiedliwości społecznej.

Uświadamiając sobie, iż wszystkie warstwy, złączone w narodzie najistotniejszymi węzłami, w przeważnej mierze mają wspólne interesy materialne, uświadamiając sobie również, iż w niektórych wypadkach mogą powstawać antagonizmy pomiędzy warstwami, zwłaszcza przy obecnym ustroju kapitalistycznym, Chrz. Dem. pragnie w swym programie wskazać te drogi, które godząc rozbieżność interesów, prowadzą do harmonji społecznej i do potęgi państwa.

Stąd uważamy, że wszystkie warstwy na wsi i w mieście, pracodawcy i pracobiorcy — mogą i winni być zorganizowani w jedno stronnictwo polityczne, jeśli tylko przełożą nad swój egoizm klasowy zasadę sprawiedliwości chrześcijańskiej, miłości Ojczyzny i poszanowania praw przyrodzonych innych klas społecznych.

Jeżeli zaś dotychczas ku Dem. Chrz. ciążyły przeważnie warstwy proletariatu miejskiego i wiejskiego, to tylko świadczy, iż warstwy te nie pragną szukać rozwiązania swych trosk i bólów w drodze gwałtownych przewrotów, lecz zjednoczone w zwartych szeregach, czekają na chwilę, aż staną pod sztandarem społecznym i chrześcijańskim warstwy posiadające, wyciągając wnioski o swych obowiązkach w życiu ekonomicznym ze wspólnych norm etyki chrześcijańskiej,

Celem Chrz. Dem. nie jest bynajmniej tworzenie ruchu klasowego, lecz zorganizowanie polityczne Narodu Polskiego na zasadach moralności społecznej i sprawiedliwości chrześcijańskiej, aby z Państwa Polskiego uczynić ostoję duchowego postępu ludzkości i obronić cywilizację przed zalewem hasel nienawiści, przemocy i rozkładu moralnego i materialnego.

A że wiek XIX i XX wysunął na czoło zagadnień narodowych sprawę socjalną, przeto

znaczną część wysiłków wyteżać będziemy w tym celu, aby ją rozwiązać w duchu chrześcijańskim, nie zapominając wszakże o tem, że łączy się ona ściśle z zagadnieniem gospodarczem, z koniecznością podniesienia sił wytwórczych w narodzie z należytyim zorganizowaniem życia ekonomicznego.

Uważamy, że podstawowe założenia dotychczasowych kierunków — liberalnego i socjalistycznego — zarówno w polityce jak i w gospodarstwie społecznem — zbankrutowały, że tak zasady nieograniczonej wolności gospodarczej, jak i przymusu państwowego, wysuwane przez te kierunki, nie są środkami zaradczemi, to też sądzimy, że jedynie budowa społeczna, oparta na zasadach Ewangelji i prawa natury, może wyprowadzić ludzkość z obecnego chaosu socjalnego.

Dopuszczamy wolność w działaniu społecznem i gospodarczem, swobodną inicjatywę jednostki, własność prywatną jako rezultat i owoc pracy, lecz przeprowadzamy zasadę, że, korzystając z tej wolności, człowiek i warstwa społeczna niema prawa łamać praw innych ludzi i warstw, to też, skoro wolność zachęca niektórych do przekroczenia tej granicy, państwo winno wkroczyć z ustawami przymusowemi, broniąc społeczeństwo od wyzysku kapitału i nadużycia własności prywatnej i wolności gospodarczej. Tam

... jest wolność działania, gdzie panuje prawo przyrodzone tam zaś jej granice, gdzie się zaczyna łamanie tego prawa.

A przeto dążymy do przebudowy społecznej, dążymy do tego, ażeby prowadząc Naród do coraz większej wytwórczości, szanując własność, zapewnić wszystkim dobrobyt; dążymy do ewolucyjnej przemiany ustroju kapitalistycznego, opartego obecnie na zasadach egoizmu, nieograniczonej walki i konkurencji — na ustrój chrześcijańsko-społeczny, oparty na zasadach sprawiedliwości i prawa Bożego.

Tę zaś sprawiedliwość społeczną widzimy w tym, iż każdy człowiek otrzyma tyle dóbr materialnych, o ile przyczyni się do ich wytworzenia nie tylko przez mechaniczną pracę, ale przez swą oszczędność, inteligencję i wynalazczość, będziemy zaś stosowali zasadę miłosierdzia, dając minimum egzystencji tam tylko, gdzie człowiek bez własnej winy nie może być jednostką w dostatecznym stopniu produktywną.

Organizując społeczeństwo na zasadach wolności w granicach prawa natury i sprawiedliwości, będziemy dążyli, aby władza w państwie przeszła do rąk ludzi najbardziej wyrobionych, o skryształizowanym światopoglądzie, o mocnym charakterze. W tym celu będziemy zabiegali, iżby Konstytucja Państwa Polskiego była zbu-

downa nietylko na oderwanych teoriach prawnych, chociażby idealnych, lecz odpowiadała również obecnemu stanowi kultury w Polsce. Zapewniając udział całego Narodu w rządzie i ciałach ustawodawczych, będziemy dążyli do konstytucyjnego zapewnienia największego wpływu nie tej lub innej warstwie społecznej lecz ludziom najlepszym bez względu na ich pochodzenie, a w tym celu będziemy żądali wpływu na życie państwowe dla instytucji religijnych, naukowych (uniwersytetów), izb zawodowych, związków robotniczych, rzemieślniczych, rad zawodów wyzwolonych, organizacji rolniczych, przemysłowych i t.d. wreszcie ciał samorządowych.

Dążąc do odrodzenia duchowego i materialnego Narodu Polskiego, do rozkwitu Państwa Polskiego, będziemy starali się osiągnąć ten cel przez zapewnienie Kościołowi wpływu na moralne życie jednostek i społeczeństwa, przez przebudowę społeczną w duchu sprawiedliwości chrześcijańskiej, przez rozwój sił gospodarczych narodu i przez reformę konstytucji w duchu możliwości powołania do władzy i wpływu najgodniejszych ludzi w Narodzie.

Hasłem pracy naszej: Miłość, Wolność, Sprawiedliwość.

2. Zasady i pojęcia ruchu chrześcijańsko-społecznego.

Chrześcijańska Demokracja, jako wyrazi-
cielka ruchu chrześcijańsko-społecznego, w dą-
żeniu do zbudowania u nas państwa szczerze
chrześcijańskiego, twierdzi, iż dokonać się to
może jedynie wówczas, gdy państwo oprze się
na religji, rodzinie, współpracy klas, poszanowa-
niu pracy i własności, rozbudzeniu prawdziwej
demokracji wreszcie na uświadomionych zasadach
narodowych.

W dziedzinie religji i moralności Chrz. Dem.
kieruje się orzeczeniami Kościoła Katolickiego,
w innych zaś sprawach wskazówkami nau-
ki chrześcijańsko - społecznej. Zgodnie z tymi
zasadami Chrz. Dem. uważa, iż rodzina wyrosła
z prawa natury, a przeto nie mogą ją podkopy-
wać żadne przemiany w urządzeniach państwo-
wych, a nawet w ustroju społecznym. Poza tem
rodzina chrześcijańska przez swój sakramentalny
charakter wpływa na uśmierzenie ludzkich namięt-
ności i wychowanie nowych pokoleń, — a przeto
bronąć będziemy podstawowych zasad małżeństwa
i rodziny wszystkimi siłami.

Byt rodziny opiera się na pracy jej człon-
ków. Pracę traktujemy nie jako towar, lecz jako
środek do zaspokojenia potrzeb samego pracow-
nika i jego rodziny, wobec tego stwierdzając, iż

błędne dzisiejsze poglądy na pracę nie odpowiadają nauce chrześcijańsko-społecznej—Chrz. Dem. będzie dążyła do zaszczepienia poglądów, iż praca razem z kapitałem i inteligencją jest równouprawnionym współczynnikiem produkcji.

Praca, połączona z oszczędnością, prowadzi do własności. Zgodnie z zasadami, głoszonymi przez Kościół od pierwszych pisarzy starego chrześcijaństwa do najnowszych autorów, Chrz. Dem. uznaje własność prywatną za instytucję, odpowiadającą prawu natury, wymogom cywilizacji i rozwoju gospodarczego. Stąd Chrz. Dem. przeciwstawia się każdej próbie, która zmierza do zmiany obecnego ustroju gospodarczego, opartego o własność prywatną—na ustrój socjalistyczno-komunistyczny. Jej ideałem jest taki ustrój społeczny, w którym każda jednostka posiadać będzie pewną własność w takiej lub innej formie. Byłoby to zadośćuczynieniem prawu natury, a zarazem i uniemożliwieniem przewrotów socjalnych. W obecnych zatem warunkach Chrz. Dem. popiera zdrową tendencję do rozszerzania prawa własności na jaknajwiększą liczbę jednostek, z tem oczywiście zastrzeżeniem, by na tem nie cierpiała wytwórczość narodowa.

Chrz. Dem. nie uważa jednak prawa własności za prawo absolutne. Bogactwa zarówno

naturalne, jak i wytworzone, przeznaczone są do utrzymania przy życiu całego rodzaju ludzkiego.

Granice swe prawo własności ma we względach społecznych i w potrzebach bliźnich. W pewnych warunkach, mianowicie gdy tego wymaga dobro ogółu, możliwe jest wywłaszczenie dóbr prawnie posiadanych za słusznem odszkodowaniem, bez odszkodowania zaś, gdy chodzi o dobra nieprawnie posiadane.

Praca i własność, sposoby wykonywania pewnego zawodu łączą ludzi i zbliżają między sobą.

W ten sposób powstają całe klasy społeczne, jak rolnicza, robotnicza, ziemiańska, mieszczańska i inne. Są one naturalnym wynikiem sposobu zarobkowania w określonym zawodzie, ich powstanie i istnienie przypisuje socjalizm walce o byt, która ma stanowić istotę życia społecznego. Naturalnym więc stanem społeczeństwa według socjalizmu jest walka klas między sobą.

Natomiast Chrz. Dem. pojmuję klasy społeczne jako naturalny wynik tych sił, które tworzą życie gospodarcze i kulturalne.

Powstają one jako wyraz różnorodnych potrzeb społeczeństwa, zaspakajanych za pośrednictwem różnych zawodów. I tak jak różnorodność poszczególnych zawodów tworzy wystarczającą sobie organizację życia społecznego,

• tak samo różnorodność klas daje pełny wyraz społeczeństwa, jego pracy i jego życia.

Do istnienia powołuje klasy nie—jak chce socjalizm—walka o byt, ale solidarność interesów poszczególnych ludzi i klas między sobą. Stąd zasada, o którą się klasy społeczne opierają, nie jest zasada walki, ale współżycia—przez uzgodnienie praw i interesów poszczególnych klas. Praca jednostek, rodzin i klas wymaga pewnego uporządkowania i zharmonizowania, co jest zadaniem państwa, przeznaczeniem ustroju politycznego jest zapewnienie obrony jednostek, lub grup społecznych przed egoizmem drugich i stworzenie warunków, od których zależy dobrobyt jednostek tworzących państwo.

A przeto chrześcijańska teoria ustroju państwa opiera się również o demokrację, jako fakt rzeczywisty i objaw dodatni. Faktem jest, że warstwy ludowe nie tylko będą praw wywalczonych broniły, ale i dążyły do ich coraz pełniejszego wykorzystania. Chrz. Dem. dąży do takiej rozbudowy Państwa, któraby wszystkim jednostkom i warstwom zapewniła proporcjonalny do siły moralnej udział w kierowaniu interesami państwa, lub ciał autonomicznych.

Główną funkcją państwa demokratycznego jest parlamentaryzm. Chrz. Dem. stoi na stano-

wisku poszanowania jego instytucyj i jego praw i dąży do nadania polskiemu parlamentowi takich form, któreby mu umożliwiły spełnienie jego zadań:—tworzenia ustaw i silnego rządu.

Czasy ostatnie wykazują tendencję do tworzenia państw narodowych. Chrz. Dem. wita ją, jako wynik zdrowej dążności, by każdy naród, o ile posiada materialne i moralne warunki, mógł spełniać swoje posłannictwo w ramach własnej niezależnej organizacji państwowej, jako triumf sprawiedliwości — wita ją z tem większą radością, że ona właśnie Narodowi Polskiemu po stuletniej przeszłości niewoli dała niezależność polityczną i własne państwo. Za prawem narodu do posiadania własnej organizacji państwowej idzie prawo gospodarza w niej dla tegoż narodu,—a więc prawo do nadania państwu takich form, jakie są potrzebne do rozwoju bogactwa tego narodu, który w tem państwie jest gospodarzem, ma także prawo do samoobrony przed niebezpieczeństwem, grożącym jego bytowi.

W obecnych czasach budowy Państwa Polskiego winniśmy zwrócić szczególnie baczną uwagę na działalność żydów w Polsce i w stosunku do Polski, a to zwłaszcza z tego powodu, iż znaczny odłam żydów prowadził i w kraju i zagranicą akcję skierowaną przeciwko Państwu i Narodowi Polskiemu. Pozatem żydzi w ich

obecnym stanie rozwoju na skutek swej amoralnej, antychrześcijańskiej psychiki częstokroć szerzą rozkładowe prądy w życiu kulturalnym i państwowym i zagrażają naszej narodowej kulturze. Wreszcie w życiu gospodarczym, prowadząc politykę solidarności bezwzględnej, żydzi usunęli element polski z wielu dziedzin życia gospodarczego, co wymaga stanowczego przeciwstawienia solidarności gospodarczej Polaków.

Część szczegółowa.

I.

Sprawy religijne.

Uzasadnienie.

Chrz. Dem. widzi w religji najważniejszą i najsilniejszą podstawę dla rozwoju prawdziwej moralności oraz potężną siłę, wyprowadzającą ludzkość ze stanu barbarzyństwa. Bez religji nie może istnieć ani prawdziwa moralność, ani państwo, oparte na sprawiedliwości, ani wogóle szczęśliwe życie społeczne.

Chrz. Dem. nie uważa religji za sprawę prywatną jednostek. Religja jest sprawą jaknajbardziej społeczną, bez niej nie można zbudować trwałego gmachu politycznego. Myśl o Bogu

i Sprawiedliwości Najwyższej, przenikająca istotnie, a nie formalnie całą społeczność, staje się najlepszą rękojmią prawdziwego postępu i sprawiedliwości społecznej.

Dlatego Ch. D. odrzuca teorię t. zw. państwa świeckiego, t. j. nieuznającego religii w życiu publicznem, jako sprzeczną z naturą ludzką i obcą kulturze Narodu Polskiego.

Z drugiej strony Ch. D., wychodząc z założenia, że wierzeń religijnych nie można nikomu narzucać, stoi również na stanowisku tolerancji wobec innych wyznań.

Ch. D. pragnie harmonii między życiem religijnem a życiem państwowem: państwo nie powinno krępować religii w jej swobodnym rozwoju, ma ją popierać, dostarczać niezbędnych środków do tego, aby religja była otoczona czcią i szacunkiem, z drugiej strony poszczególne wyznania mają swych wiernych uczyć posłuszeństwa wobec sprawiedliwych ustaw państwowych oraz w stosunku do legalnej władzy państwowej.

Ch. D. podkreśla, że Kościół Katolicki, jako instytucja pełniąca swe Boskie posłannictwo, jako piastunka religii znakomitej większości obywateli Państwa Polskiego, winien zajmować naczelne stanowisko w państwie. Państwo winno zapewnić mu pierwszeństwo w aktach połączonych z obrzędami religijnymi, swobodę w rządzeniu

się swoimi prawami i należyte zaopatrzenie duchowieństwa i pracowników kościelnych.

W związku z powyższem Ch. D. domaga się ścisłego i życzliwego dla Kościoła wykonania postanowień Konkordatu zawartego ze Stolicą Apostolską oraz uchwał Sejmu, przyjętych przy okazji jego ratyfikowania.

Postulaty programowe.

1. Kościołowi Katolickiemu przysługuje pełna wolność i naczelne stanowisko; uroczystości państwowe będą łączone z obrzędami tego Kościoła.

2. Nauka religii winna być obowiązkową we wszystkich szkołach niższych i średnich.

3. Duchowieństwo i pracownicy kościelni mają mieć należyte uposażenie ze strony państwa lub samorządów.

4. Wyznania, uznane przez państwo, mają mieć wolność nauczania i sprawowania obrzędów.

II.

Sprawy oświatowe i moralne.

Uzasadnienie.

Moralna i materialna siła państwa zależy w bardzo wysokiej mierze od stopnia i jakości oświaty narodowej, której krzewicielem jest szkoła. Dlatego też szkolnictwo i wychowanie win-

ny się cieszyć jaknajstaranniejszą opieką i pomocą państwa. Państwo obowiązane jest dostarczyć bezpłatnie oświaty wszystkim obywatelom, przynajmniej w zakresie szkoły powszechnej, oraz znaleźć środki pomocy dla młodzieży zdolnej, a ubogiej, do kończenia szkół średnich i wyższych. Państwo winno również stworzyć sieć szkolną, dostosowaną do potrzeb narodu, przy czem szczególniejszy nacisk winien być położony na szkoły zawodowe oraz na szkolnictwo dla dziewcząt. Programy wszystkich szkół winny być tak ułożone, iżby nie tylko rozwijały umysł dziecka, ale otwierały mu zarazem możliwość praktycznej pracy w społeczeństwie; jednakże szkołom prywatnym należy pozostawić w tej dziedzinie możliwie wielką swobodę. Winna też być przeprowadzona w Polsce jaknajrychlej jednolitość szkolnictwa, aby umożliwione było przechodzenie ze szkoły jednego typu do innej w miarę rozwoju zdolności i upodobań. Prócz wykształcenia intelektualnego szkoła powszechna i średnia powinna także szczepić zasady moralności indywidualnej i społeczno—obywatelskiej. Uznając, że gwarancją pełnego i trwałego wychowania moralnego może być tylko system pedagogiczny, oparty o zasady konkretnego wyznania, Ch. D. dążyć będzie do wprowadzenia szkół wyznaniowych. Pozatem Ch. D. domaga się,

aby we wszystkich zakładach szkolnych tak powszechnych, jak średnich, system wychowania miał charakter religijno-moralny.

Ze względu na wiek kształcącej się młodzieży, jak i cele szkolnictwa, Ch. D. żąda, aby szkoła stała zdala od walk politycznych.

Państwo Polskie winno również otoczyć opieką młodzież pozaszkolną, oraz uprzystępnić starszej ludności nabywanie potrzebnej wiedzy i poczucia obywatelskiego. Zadanie to spełni przez wspieranie instytucyj oświatowych i kulturalnych dla młodzieży i dorosłych, zakładanie uniwersytetów ludowych i robotniczych na wzór Danji, Anglii i Ameryki, oraz stworzenie osobnych kursów bądź o charakterze zawodowym, bądź ogólno-kształcącym. Szczególną opieką państwa cieszyć się winny stowarzyszenia młodzieży, zwłaszcza katolickie.

Państwo dbać winno, aby stan nauczycielski był uposażony tak, iżby mógł wszystkie swe siły poświęcić spełnianiu wielkiego posłannictwa—wychowania narodowego.

Postulaty programowe.

- A. 1) Państwo ma dążyć do rozszerzenia i umocnienia sieci szkół powszechnych i zawodowych, tudzież po-

pierać zakładanie uniwersytetów ludowych i oświatę pozaszkolną.

- 2) Szkoły prywatne, stojące pod kontrolą państwa, mogą zastąpić szkołę państwową: zamiast zasady przymusu szkolnego wprowadzić należy zasadę przymusu nauczania.
 - 3) Szkoła ma być wyznaniową.
 - 4) Wynagradzanie sił nauczycielskich ma odpowiadać doniosłej roli nauczycielstwa w społeczeństwie.
- B. 1) Państwo winno podjąć walkę z używaniem środków podniecających i odurzających przez zakaz ich sprzedaży, rozszerzania i używania.
- 2) Państwo winno zapobiegać szerzeniu literatury i sztuki o podkładzie pornograficznym.
 - 3) Państwo i społeczeństwo winno podjąć walkę z nierządem i handlem żywym towarem.

III.

Zagadnienie rodziny.

Główną wychowawczynią pokoleń, a zarazem ostoją zdrowego życia społecznego jest rodzina. Od poziomu jej moralności zależy zdrowie moralne przyszłych pokoleń. Rozbicie ro-

dziny działa szkodliwie na wszystkich członków społeczeństwa, a wręcz zgubnie na młodzież, pozabawioną oparcia i kierunku. Obowiązkiem państwa jest zapobiegać w miarę możliwości tej katastrofie, w szczególności uniemożliwić lekkomyślne rozwiązywanie małżeństw.

Podstawą ustawodawstwa małżeńskiego dla małżeństw katolickich i mieszanych winny być przepisy prawa kościelnego katolickiego.

Rodzina ulega rozbiciu nie tylko przez rozwiązanie węzła małżeńskiego rodziców, ale także skutkiem nędzy, zmuszającej wszystkich starszych członków rodziny do pracy pozadomowej, co prowadzi do pozostawienia młodzieży bez opieki i do wychowywania się dzieci na ulicy. Jedynym środkiem przeciwdziałania temu niepożądanemu stanowi jest uwzględnienie istnienia rodziny przy ustaleniu wysokości wynagrodzenia za pracę, a nadto udzielania zasiłków głowom licznych rodzin.

Postulaty programowe.

1. Rodzina winna znaleźć opiekę państwową przez stosowanie płac rodzinnych tudzież przez wypłatę zapomóg dla licznych rodzin.

2. Państwo winno zapewnić nierozzerwalność węzła małżeńskiego.

3. Podstawą ustawodawstwa i sądownictwa małżeńskiego dla małżeństw katolickich i mieszanym winno być prawo kościelne katolickie.

VI.

Sprawa kobieca.

Uzasadnienie.

W przeciwieństwie do pogańskiego światopoglądu, który kobietę stawiał w rzędzie istot niższych, przeznaczonych wyłącznie do utrzymania rodzaju ludzkiego — chrześcijaństwo podniosło kobietę z tego poniżenia, zrównawszy ją w życiu z mężczyzną. W myśl przeto wzniosłej nauki Chrystusowej, a zarazem zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej i dawną tradycją narodową, Ch. D. widzi w kobiecie jednostkę choć odrębną jednakże równorzędną mężczyźnie, powołaną narówni z nim do twórczej pracy nad budową państwa oraz nad moralnem i materialnem odrodzeniem narodu.

Równouprawnienie kobiet, zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej, winno być wprowadzone w życie, zgodnie z potrzebami narodowymi.

Z tego założenia wychodząc, widzi Ch. D. konieczność należytego przygotowania ogółu kobiet do spełnienia swego posłannictwa w narodzie, przez wychowanie młodzieży żeńskiej w duchu religijnym, narodowym i obywatelskim,

a zwłaszcza przygotowanie kobiety polskiej do wykonania szczytnej roli matki, — obywatelki. Zadanie to winny spełnić oprócz rodziny i Kościoła odpowiednie zakłady wychowawcze, ogólnie kształcące i zawodowe, które, posiadając stosowne programy, zdołają wyrabiać charaktery, pogłębiać i uszlachetniać indywidualność duszy kobiecej, rozwijać siły fizyczne wychowanek i w ten sposób przygotowywać młodzież żeńską do należytego spełniania wszelkich obowiązków, jakie życie indywidualne, rodzinne i narodowe przed nią będzie stawiało.

Przy wykonaniu pracy zawodowej, wymagającej znacznego wysiłku fizycznego, kobieta jako życiodawczyni przyszłych pokoleń, jako kobieta — matka, ma prawo korzystania z jak najdalej idącej opieki społecznej i ochrony prawnej. To też stronnictwo, nie zaprzestając wysiłków, aby przywrócić kobietę rodzinie i zwolnić ją od konieczności pracy zarobkowej, uważa za jedno z najważniejszych zadań społecznych zapewnienie pracy kobiet należytej ochrony prawnej, oraz w razie potrzeby opieki państwowej tudzież społecznej nad matką i dzieckiem.

Umiejętne wykształcenie zawodowe zapewni również ogółowi kobiet możliwość odpowiedniej pracy, a także byt materialny, i uchroni najsłabiej przed demoralizacją.

Wielką wagę przywiązuje Ch. D. także do rozwoju wszelkiego rodzaju przemysłu domowego, który stwarzając możliwość zarobkowania w domu, pozwala kobiecie zamężnej pozostać w kole rodzinnem, co w znacznej mierze przyczynić się może do podniesienia poziomu życia rodzinnego, a przez to do umoralnienia społeczeństwa.

Postulaty programowe.

Z powyższych zasad wychodząc Ch. D. dąży do tego:

1. aby młodzież żeńska otrzymała wykształcenie, uwzględniające jej odrębność, odpowiadające jej właściwościom psychicznym, a należycie przygotowujące do spełniania obowiązków zarówno w rodzinie, jak i w pracy zawodowej,

2. aby wynagrodzenie za pracę zawodową kobiet było sprawiedliwe i odpowiadało wydajności pracy,

3. aby praca zawodowa kobiet znajdowała należyłą ochronę prawną, oraz aby zapewnioną była odpowiednia kontrola dla pracy kobiet,

4. aby matka i dziecko, w razie potrzeby, znalazły należyłą opiekę ze strony państwa.

V.

Sprawy robotnicze.

Uzasadnienie.

Każdy człowiek ma prawo do życia, do istnienia, a stąd i do tego, co dla podtrzymania życia jest niezbędne. Jest to prawo przyrodzone wszystkich ludzi. Za możliwość korzystania z tego prawa człowiek płaci społeczeństwu pracą. Wskutek skomplikowanych warunków produkcji, w której obok pracy bierze udział kapitał, owoce pracy nie mogą w całości należeć do tych, którzy ze swej strony dali tylko pracę. Mają oni jednak prawo żądać, aby podział owoców pracy był sprawiedliwy. Podział zaś wtedy będzie sprawiedliwy, gdy ci, którzy dają pracę, otrzymają przynajmniej tyle, aby mogli zaspokoić w całości potrzeby swoje i swojej rodziny. Obok wszakże prawa do życia, każdy człowiek ma również prawo jednakowego ze wszystkimi ludźmi korzystania z dobrodziejstw cywilizacji i kultury, oraz prawo do wszechstronnego rozwoju sił i zdolności, któremi jest obdarzony. Stworzenie odpowiednich warunków społecznych powinno być zadaniem każdego społeczeństwa, gdyż tylko przy takich warunkach, zapewniających wszystkim sprawiedliwy podział dóbr, będzie ono mogło osiągnąć maximum korzyści z pracy swoich członków.

Ta sprawiedliwość została zachwiana w dobie panowania ustroju kapitalistycznego, który, oparłszy się na hasłach, głoszonych przez liberalizm i zapewniwszy sobie bezwzględną swobodę działania, doprowadził do nadmiernego wzbogacenia się przedsiębiorców kosztem rzesz robotniczych, często wyzyskiwanych i w nędzy żyjących.

Powstałe stąd przeciwieństwo pomiędzy dwoma warstwami społecznymi stworzyło kwestję społeczną, groźną w swem zaostreniu i skutkach dla rozwoju i dobrobytu ludzkości.

Próby jej rozwiązania, podejmowane przez socjalizm i najjaskrawszą jego odmianę — komunizm, propagowana przez nie walka klas i zniszczenie dotychczasowego ustroju społecznego, na poszanowaniu prawa własności opartego, sprzeczne są tak z zasadami sprawiedliwości chrześcijańskiej, jak i z interesem społeczeństwa, w szczególności zaś warstwy robotniczej.

Nie mniej jednak kwestja społeczna domaga się gwałtownie swego rozstrzygnięcia, które nie da się inaczej osiągnąć, jak tylko drogą głęboko sięgającej przebudowy społecznej, wskazanej już w Encyklice Papieża Leona XIII „*Rerum Novarum*”.

Kierując się zasadami chrześcijańskiej sprawiedliwości i miłości bliźniego, oraz przyrodzo-

nem prawem każdego człowieka do zachowania życia i do równej z innymi ludźmi możliwości rozwoju, Ch. D. dąży do takiej przebudowy ustroju społecznego, któraby przez sprawiedliwy podział owoców pracy zapewniała wszystkim bez wyjątku nie tylko możliwość egzystencji, ale i udział w ogólnym dorobku cywilizacyjnym ludzkości.

Z tego względu, będąc stronnictwem wszechstanowem i domagającym się poszanowania i obrony praw wszystkich warstw społecznych, Ch. D. specjalną opieką otacza warstwę robotniczą, jako najsłabszą społecznie i najłatwiej wyzyskowi ulegającą.

Dalekie od stosowania środków rewolucyjnych i polepszenia położenia robotników kosztem wyłączenia bez sprawiedliwego odszkodowania innych klas społecznych Ch. D. dąży do trwałego polepszenia bytu rzesz pracujących drogą ewolucyjną, przez wywalczenie i obronę z jednej strony praw ochronnych, z drugiej strony przez wywalczenie praw, dążących do sprawiedliwej społecznie organizacji pracy i do również społecznie sprawiedliwego podziału jej owoców. Zapewnić rzeszom pracującym ochronę przed wszelką niesprawiedliwością i wyzyskiem kapitalizmu, a jednocześnie otworzyć przed nimi drogę do dobrobytu, do oświaty i kultury, do

posiadania wreszcie własnych warsztatów pracy, własnego kapitału i przez to przeprowadzić stopniowo uwłaszczenie robotników, oraz zmniejszyć rażące dzisiaj różnice ekonomiczne i socjalne. Oto cel, do którego dąży Ch. D. w swej polityce socjalnej.

Postulaty programowe.

W związku z tem Ch. D. domaga się:

1. Kodeksu pracy, który uzna, ustali i skodyfikuje ustawodawstwo socjalne, w szczególności ustawodawstwo robotnicze.

2. Przestrzegania obowiązującego ustawodawstwa o czasie pracy i urlopach robotniczych.

3. Płacy, wystarczającej na utrzymanie rodziny.

4. Izby pracy, przewidzianych konstytucją.

5. udoskonalenia dotychczasowych ustaw ochronnych i społecznych (nowelizacji dotychczasowego ustawodawstwa robotniczego m. i. ustawy o kasach chorych.)

6. Przekształcenia i należytej organizacji inspekcji pracy.

7. Ochrony prawnej pracy w przemyśle domowym i chałupniczym, przepisów sanitarnych, dotyczących higieny pracy.

8. Ochrony prawnej młodzieży robotniczej.

9. Rozszerzenia ubezpieczeń społecznych

na wszystkich robotników (również i rolnych i leśnych).

10. Rozwoju systemu ubezpieczeń społecznych, przedewszystkiem ubezpieczenia na wypadek starości.

11. Ochrony prawnej dla służby domowej.

12. Opieki prawnej dla robotnic w fabryce, w przedsiębiorstwie, dla pracownic w biurze i przemyśle domowym.

13. Równouprawnienia robotnic w płacy za równą pracę.

14. Umów zbiorowych.

15. Ustawy o akcjach pracy i udziale robotników w zyskach przedsiębiorstwa.

16. Budowy domów robotniczych.

VI.

Sprawa reformy rolnej i rolnictwa.

Uzasadnienie.

Jedną z najbardziej palących spraw ze względu na przeważnie rolniczy charakter kraju naszego, domagającą się szybkiego rozwiązania jest sprawa rolna. Ch. D., opierając swój program na zasadach sprawiedliwości chrześcijańskiej, zwrócić musi uwagę na krzywdzący szerokie masy ludności wiejskiej rozdział dóbr rolnych, występujący jaskrawo z jednej strony w istnieniu wielkich latyfundjów, a z drugiej

strony w istnieniu licznych gospodarstw karłowatych i wielkiej ilości proletariatu wiejskiego bezrolnego.

W związku ze stwierdzeniem tego stanu nasuwa się konieczność przeprowadzenia reformy rolnej.

Sprawiedliwy podział ziemi jest postulatem pierwszorzędnej wagi z punktu widzenia zdrowego układu sił społecznych.

Nietylko jednak podział ziemi, podyktowany względami ogólnie - społecznymi, wysuwa się na czoło zagadnień bieżącej chwili. Równie doniosłości jest także sprawa podniesienia wydajności gospodarstw rolnych. Ponieważ Państwo Polskie jest obecnie państwem typu rolniczego, przeto od wydajności gospodarstw rolnych zależy w głównej mierze dobrobyt całego państwa, podniesienie stanu ekonomicznego.

Sprawa ta nie może być załatwiona bez uporządkowania stosunków prawnych na wsi, czyli bez zlikwidowania serwitutów, scalenia gruntów oraz postawienia zasady niepodzielności tworzonych gospodarstw rolnych.

Postulaty programowe.

A.

1. Planowe rozparcelowanie rok rocznie określonego w drodze ustawy kontygentu za słusznym odszkodowaniem pomiędzy bezrolnych i ma-

ło rolnych, zdolnych do pracy na roli, z tem jednak, aby nie ucierpiała ogólna produkcja rolna.

2. Uwzględnianie inicjatywy prywatnej przy parcelacji pod ścisłą kontrolą państwa, stosowanie przymusowej parcelacji jedynie tam, gdzie tego wymaga interes państwa.

3. Sfinansowanie reformy rolnej winno odbyć się przy pomocy państwowego Banku Rolnego.

4. Udzielanie długo i krótko terminowego kredytu na nabywanie ziemi i scalenie gruntów, regulację serwitutów, kupno narzędzi rolniczych, inwentarza i ulepszanie gospodarstw rolnych.

5. Tworzenie kolonij urzędniczych i robotniczych.

6. Stosowanie przez państwo odpowiedniej polityki celnej, zabezpieczającej rozwój rolnictwa, oraz popieranie wywozu nadprodukcji rolnej po zaspokojeniu potrzeb kraju.

B.

1. Podniesienie kultury rolnej na wsi przez rozwój oświaty i wiedzy rolniczej, przez zakładanie gospodarstw wzorowych, szkół rolniczych i szkół ludowych gospodarstwa kobiecego, włościańskich spółek rolniczych, mleczarskich, oraz zakładów hodowlanych, wreszcie przez wprowadzenie do szkół powszechnych nauczania elementarnych wiadomości rolniczych.

2. Zmeljorowanie błot celem uzyskania większego zapasu ziemi.

3. Spółdziałanie państwa w ulepszaniu gospodarstw rolnych zwłaszcza w odwadnianiu i nawadnianiu roli, przez udzielanie długoterminowego kredytu spółkom meljoracyjnym, oraz celowym związkom samorządowym.

4. Polityka leśna, umożliwiająca zaopatrzenie mas ludowych w materiał budowlany.

5. Pomoc państwowa do racjonalnej odbudowy zniszczonych gospodarstw wiejskich.

6. Ubezpieczenie inwentarza i zasiewów.

C.

1. Scalenie gospodarstw rolnych.

2. Regulowanie służebności włościańskich za słuszną równowartość w gruntach rolnych lub leśnych.

3. Niepodzielność gospodarstw rolnych poniżej maximum, niezbędnego do samodzielności gospodarstwa.

4. Usunięcie wspólnot gromadzkich i gminnych przez podział wspólnych gruntów.

5. Zakładanie hipotek dla drobnej własności.

6. Uproszczenie dla ludności wiejskiej sposobów i terminów płatności podatków.

VII.

Sprawa urzędnicza i ochrona pracy umysłowej.

Jedna z najdonioślejszych ról w państwie przypada inteligencji pracującej. Inteligencja jest mózgiem narodu, od jej wartości, od jej kierownictwa zależy dobrobyt wszystkich warstw społecznych i losy całego państwa. A ponieważ w naszych czasach syndykalizm poczynił ogromne postępy, organizując wszystkie klasy społeczne, więc i inteligencja, dla wykonania swych zadań w państwie, winna być zorganizowana nie tylko dla obrony swych materialnych interesów lecz jednocześnie w celu osiągnięcia należytego wpływu na losy państwa, oraz dla obrony wartości duchowych, etycznych i kulturalnych w Polsce.

Jednym z najważniejszych zagadnień, dotyczących inteligencji, jest organizacja urzędników prywatnych, samorządowych i państwowych, których los z powodu ciężkiego [stanu gospodarczego, dotychczas nie został należycie uregulowany przez państwo.

Postulaty programowe.

Wobec powyższego Ch. D. dąży:

A.

1. Do zorganizowania inteligencji pracującej dla obrony jej potrzeb materialnych, oraz obrony wartości duchowych w Polsce.

2. Do rozszerzenia ubezpieczeń społecznych, zwłaszcza na wypadek braku pracy i na starość—na inteligencję pracującą.

B.

1. Do uregulowania pensyj urzędniczych zgodnie z faktycznymi potrzebami życia, z wykształceniem i fachowem przygotowaniem urzędnika.

2. Do zapewnienia urzędnikowi pełnej możliwości utrzymania rodziny.

3. Do przyspieszenia opracowania ustaw o stosunkach służbowych dla poszczególnych dykasteryj urzędników.

4. Do oparcia tych ustaw na zasadach:

- a) automatycznego awansu, niewykluczającego uwzględnienia szczególnie wybitnych zdolności i zasług,
- b) pełnej emerytury po 35 latach służby (po 30 latach — dla zawodów szczególnie wyczerpujących),
- c) tabeli płac w stosunku do lat służby, stopnia wykształcenia i fachowego przygotowania.

VIII.

Sprawa rękodziela, przemysłu i handlu.

Uzasadnienie.

Aby osiągnąć rozwój gospodarczy, państwo nie powinno krępować inicjatywy prywatnej, która

jest wielkiem kołem rozpędowem życia gospodarczego, chyba żeby tego wymagała obrona praw pracowników i robotników, w przedsiębiorstwie zajętych lub obrona interesów ekonomicznych kraju. Zasadniczą dążnością Ch. D. w zakresie polityki gospodarczej jest stworzenie takich warunków dla wytwórczości krajowej, aby mogła wytrzymać konkurencję z wytwórczością zagraniczną. Do tego celu prowadzi dostarczenie silnych podstaw ekonomicznych dla drobnego przemysłu i rękodziela, tudzież ułatwienia dla rozwoju rodzimego przemysłu i handlu przez odpowiednie zastosowanie taryfy celnej i udzielanie wydatnego i taniego kredytu.

Ch. D., dążąc do zmiany współczesnego ustroju społecznego i gospodarczego na drodze ewolucji, będzie popierała ruch spółdzielczy we wszystkich jego przejawach, a więc spółdzielnie spożywców, tak ważne przy rozdziale dochodu społecznego, spółdzielnie kredytowe, gromadzące oszczędności jako podstawę bogactwa narodowego i dostarczające warsztatom pracy kapitału obrotowego, spółdzielnie wytwórcze, będące krokiem naprzód w uprzystępnieniu szerokim masom udziału w posiadaniu warsztatów pracy.

Wreszcie, ponieważ warstwa średnia w naszych miastach, grupująca się około rękodziela, handlu i drobnego przemysłu, znalazła się w kryty-

cznem położeniu, przeto udzielenie jej pomocy w celu podniesienia jej dobrobytu i niezależności gospodarczej, jest nie tylko obowiązkiem względem ludzi z tej warstwy ale względem narodu, którego stan posiadania w miastach polskich kurczy się na korzyść żydów. Obowiązek ten spoczywa na państwie i na samem mieszczaństwie.

Państwo winno prowadzić politykę popierania mieszczaństwa, co jest niezbędne dla zdrowego rozwoju społeczeństwa. Z tego powodu Ch. D. stawia w swoim programie:

Postulaty programowe.

1. Zwalczanie etatyzmu jako systemu gospodarstwa społecznego.

2. Ochrona celna rodzimej wytwórczości mającej widoki rozwoju w kraju.

3. Reforma systemu podatkowego w kierunku umożliwienia rozwoju rodzimego przemysłu, rękodzieła i handlu.

4. Wzmacnianie organizacji cechowych i dopuszczanie do rzemiosła jedynie osób, posiadających dowody uzdolnień.

5. Oddawanie pierwszeństwa przy dostawach dla rządu i wojska przedstawicielom drobnego przemysłu, rękodzieła i spółdzielni.

6. Organizowanie patronatów drobnego przemysłu i rękodzieła.

7. Organizowanie szkół zawodowych i opieka nad młodzieżą, kształcąca się w tych szkołach.

8. Organizacja kredytu, zastosowana do potrzeb drobnego przemysłu, rękodzieła i handlu.

9. Opieka państwowa nad wszelkiego rodzaju spółdzielniami.

10. Powołanie do życia samorządu gospodarczego, przewidzianego w art. 68 Konstytucji, przez zorganizowanie naczelnej Izby Gospodarczej, oraz izb robotniczych, rzemieślniczych, rolniczych i przemysłowych.

11. Wydanie ustawy przemysłowej, uwzględniającej potrzeby nie tylko wielkiego przemysłu lecz również potrzeby rękodzieła, drobnego przemysłu i handlu.

IX.

Sprawa samorządu.

Uzasadnienie.

Praca nad rozwojem kulturalnym i gospodarczym danego terytorjum, oraz współdziałanie z państwem w urzeczywistnianiu zadań administracji państwowej — to dwa naczelne zadania samorządu społecznego. Dają one państwu moż-

ność spożytkowania dla ogólnego dobra ukrytych sił społecznych, a jednocześnie wiązać ludność z państwem i jego potrzebami, uczą ją przywiązania do państwa i troski o dobro ogólne.

Konstytucja nasza stworzyła mocne podstawy dla samorządu w Państwie Polskim.

Dążąc do rozwoju urządzeń prawdziwie republikańskich i demokratycznych, a jednocześnie pragnąc jak najsilniejszej łączności wewnętrznej pomiędzy społeczeństwem a państwem, Ch. D. domagać się będzie powołania do udziału w samorządzie jak najszerszych warstw ludności i zapewnienia samorządom należytych uprawnień.

Ch. D. pragnie, aby samorząd na ziemiach polskich stał się podwaliną administracji państwowej, rzetelnym czynnikiem pracy na tem polu, ściśle z działalnością organów władzy państwowej zespolonym, a przez to będącym dla obywateli szkołą państwowości polskiej.

To też, zapewniając ludności miejscowej szeroki zakres działalności w samorządzie i przekazując jej pieczę nad rozwojem kulturalnym i gospodarczym jednostek samorządowych, Ch. D. dążyć będzie do tego, aby samorząd był zgodny z wytycznymi polityki państwowej Stronnictwa.

Postulaty programowe.

1. Szybkie uchwalenie ustaw samorządowych dla gmin wiejskich i miejskich, związków powiatowych i wojewódzkich, dla wszystkich ziem Rzeczypospolitej, uwzględniając jednak odrębności kulturalne i gospodarcze poszczególnych ziem.

2. Przeprowadzenie wyborów do ciał samorządowych na zasadach demokratycznych z uwzględnieniem stopnia doświadczenia gospodarczego obywateli i ich zainteresowania sprawami gospodarczymi.

3. Przekazania samorządom tych działów administracji państwowej, które mogą być z korzyścią dla państwa i obywateli sprawowane przez przedstawicielstwa gmin.

4. Przekazania samorządom dostatecznych uprawnień podatkowych dla podniesienia kultury i gospodarstwa gmin, powiatów i województw.

5. Dążenie do uchwalenia ustawy o związkach dobrowolnych gmin, powiatów i województw dla dokonania ulepszeń w dziedzinie komunikacji lądowej i wodnej, opieki społecznej, szpitalnictwa, oraz urządzeń zdrowotnych.

X.

Sprawy skarbowe.

Uzasadnienie.

Zasobny skarb jest jedną z podwalin niezależności państwa. Jednakże polityka skarbowa

winna się liczyć z możliwościami gospodarczymi w kraju i nie może doprowadzać do ruiny poszczególnych jednostek gospodarczych. Obecny system podatkowy winien być zmieniony i ulepszony, ponieważ doprowadza do ruiny nie tylko wielkie przedsiębiorstwa, ale nawet uniemożliwia egzystencję szerokich rzesz właścicieli drobnych warsztatów pracy w rękodziele, handlu i przemyśle.

Reforma podatkowa winna być przeprowadzona w kierunku sprawiedliwego rozłożenia ciężarów podatkowych na wszystkich obywateli kraju, a pozatem winna otoczyć pieczołowitą opieką interesy gospodarcze, zwłaszcza drobnych producentów, rękodzielników, rolników i t. d.

Hasłem polityki skarbowej winno być nie wyciskanie za wszelką cenę jaknajwiększych podatków z ludności lecz wzmożenie jej zdolności płatniczej, co może być następstwem rozwoju sił twórczych w kraju, podniesienia przemysłu, zwiększenia wywozu, stworzenia czynnego bilansu rachunkowego, jednym słowem ożywienia działalności handlowej i przemysłowej społeczeństwa, oraz utrwalenia jego dobrobytu.

Jednocześnie politykę skarbową winna cechować jaknajdalej idąca rozważa i oszczędność w wydatkach państwowych. Równowaga budżetu, bezwzględne dostosowanie wydatków do poziomu

otrzymywanych dochodów winny być kamieniem węgielnym tej polityki. W związku z tem Ch. D. uważa za konieczne przeprowadzenie najdalej idących oszczędności w budżecie państwowym, nieuchwalanie wydatków, nie mających pokrycia budżetowego, ostrożne zaciąganie pożyczek i ograniczenie ich, poza celami inwestycyjnymi, do wypadków bezwzględnej konieczności, wreszcie surową kontrolę nad właściwym wydatkowaniem uchwalonych sum budżetowych. Tylko taka gospodarka, na ścisłym przestrzeganiu tych nakazów oparta, może dać należyte wyniki w sensie utrwalenia położenia materialnego państwa.

Postulaty programowe.

1. Stworzenie systemu podatkowego jednolitego i uproszczonego — zmniejszenie ilości podatków i terminów ich płatności, oraz złączenie w jednym urzędzie pobierania wszystkich podatków państwowych i samorządowych.
2. Należyte i sprawiedliwe określenie i rozłożenie podatków bezpośrednich, które winny być głównym źródłem dochodów państwowych.
3. podniesienie podatków i ceł od przedmiotów zbytku i ograniczenie ich dowozu.
4. Przebudowa systemu naszych podatków pośrednich, podrażających nadmiernie artykuły codziennego użytku, jak np.: cukier, sól i nafta.

5. Zreformowanie taryfy celnej, która powinna być dostosowana do potrzeb całej Polski, i chronić te gałęzie przemysłu w Polsce, które są albo nieodzowne ze względu na bezpieczeństwo kraju, albo mają u nas warunki i widoki rozwoju.

6. Prowadzenie przedsiębiorstw państwowych na zasadach przedsiębiorczości prywatnej.

7. Surowe tępienie nadużyć podatkowych.

8. Surowe przestrzeganie, aby przy ściąganiu podatków władze trzymały się przepisów ustaw.

XI.

Sprawa ustroju państwowego.

Uzasadnienie.

Dzieje ludzkości i jej stan w chwili obecnej jasno wskazuje, że podział na narody jest dziełem natury i przez wysiłki ludzkie zmieniony być nie może. Państwo każde winno więc mieć przedewszystkiem na względzie interesy narodu, ponieważ zaś twórcą Państwa Polskiego jest niewątpliwie Naród polski, stąd obrona interesów polskości jest jednym z głównych naszych zadań w działalności państwowej.

Broniąc interesów narodowych, dążąc do potęgi Państwa Polskiego, do wzmożenia naszej siły gospodarczej, podkreślamy wszakże, że chrześcijańska ideologia narodowa nie jest identyczna z nacjonalizmem szowinistycznym,

który za najwyższy i jedyny sprawdzian wszelkich wartości stawia interes narodu.

Zdaniem Chrześcijańskiej Demokracji interes narodowy winien być podporządkowany nakazom etyki chrześcijańskiej i ograniczony słusznymi prawami innych narodów.

Toteż, broniąc słuszných praw i interesów Narodu polskiego, nie będziemy dopuszczali do gwałcenia praw innych narodów, zamieszkujących z nami ziemię polskie.

W zakresie ustroju państwowego oświadczamy się za formą rządów republikańską i demokratyczną. Domagać się wszakże będziemy, aby konstytucja i ordynacja wyborcza zapewniła odpowiedni wpływ na bieg życia państwa ludzioro oświeconym, a rządy oddawała w ręce najlepszych obywateli kraju, niezależnie od ich pochodzenia i bogactwa.

Dotychczasowe doświadczenie wskazuje, że nasza Konstytucja 17 marca 1921 r. i ordynacja wyborcza nie mogą zapewnić państwu stworzenia jednolitych i trwałych rządów, opartych na wyraźnej większości parlamentarnej. Wobec tego Ch. D. będzie dążyła do reformy Konstytucji i ordynacji wyborczej, a to w ten sposób, aby, zachowując zasady demokratyczne i prawa ludowe, rozszerzyć uprawnienia Prezydenta

i Senatu, wreszcie zapewnić w Senacie reprezentację naczelných ciał zbiorowych w państwie.

Postulaty programowe.

1. Reforma Konstytucji z dn. 17 marca 1921 r. w duchu rozszerzenia praw Prezydenta, wyjaśnienia praw Senatu, stworzenia Trybunału Konstytucyjnego, dokładnego ujęcia postanowień konstytucyjnych,

2. zmiana ordynacji wyborczej w celu stworzenia jednolitej większości w Sejmie, i fachowej kompetencji w Senacie,

3. obrona i umocnienie granic państwa,

4. bezwzględna walka z wywrotowymi kierunkami w kraju,

5. zorganizowanie silnej i patriotycznej armji narodowej,

6. sumienne wykonywanie konstytucyjnych gwarancyj w stosunku do swobód obywatelskich, religijnych i narodowych,

7. przeprowadzenie sanacji w naszych stosunkach administracyjnych.

XII.

Sprawy zagraniczne.

Uzasadnienie.

Chrześcijańsko-społecznym ideałem życia międzynarodowego jest zgodna, na zaufaniu oparta, współpraca państw narodowych. Ona bowiem

dopiero da podstawę pod pełny rozwój kultury duchowej i materialnej ludzkości.

Wielkim krokiem ku realizacji tego ideału było powołanie do życia Ligi Narodów. Ch. D. widzi w niej wyraz solidarności międzynarodowej, mającej swe źródło w chrześcijaństwie. Zdaje sobie jednak sprawę z jej braków.

Pierwszym z nich jest brak w niej wysokiego autorytetu moralnego, jaki reprezentuje Stolica Apostolska. Ch. D. pragnie widzieć jej przedstawiciela pośród państw i potęg, należących do Ligi Narodów. Drugim brakiem, który zwłaszcza w Polsce dał się odczuć, jest fakt, że Liga Narodów stała się Ligą wielkich narodów, Ligą mocarstw; małym lub świeżo powstałym państwom obecna organizacja Ligi Narodów nie daje należytych warunków do obrony swych praw. Zmiana odnośnych postanowień w tym duchu byłaby ulepszeniem Ligi i zarazem zbliżeniem jej do tych ideałów, które ją do życia powołały.

Ponieważ poszczególne państwa zajęte są dalej nie utwierdzeniem pokoju, ale obroną swych zdobyczy, więc w tych warunkach i Polska, nie porzucając dotychczasowej swej pokojowej polityki, winna się starać przede wszystkim o wzmocnienie swego znaczenia na forum międzynarodowym.

Przyszłość i warunki geograficzne powierzyły jej szczególnie ważne posłannictwo u wscho-

du Europy; — posłannictwo ostatniej straży chrześcijańskiej i łacińskiej kultury w tej polaci Europy. Może je Polska wypełnić tylko jako mocarstwo.

Oprócz współpracy w realizacji powszechnego pokoju i umocnienia swego mocarstwowego stanowiska, ma Polska w dziedzinie zagranicznej polityki jeszcze jedno ważne zadanie. Jest niem ochrona mieszkających poza obrębem państwa synów, czy to tych, którym granice stworzone przez traktaty pokojowe nie pozwoliły na połączenie z Macierzą, czy też tych, którzy dobrowolnie, szukając pracy, wyemigrowali z kraju.

Postulaty programowe.

Chrześcijańska Demokracja:

1. Oświadcza się za udzieleniem Stolicy Apostolskiej praw członka Ligi Narodów.

2. Uważa za konieczne, ze względu na specjalne warunki państwa, zapewnienie Polsce stałego miejsca w radzie Ligi Narodów.

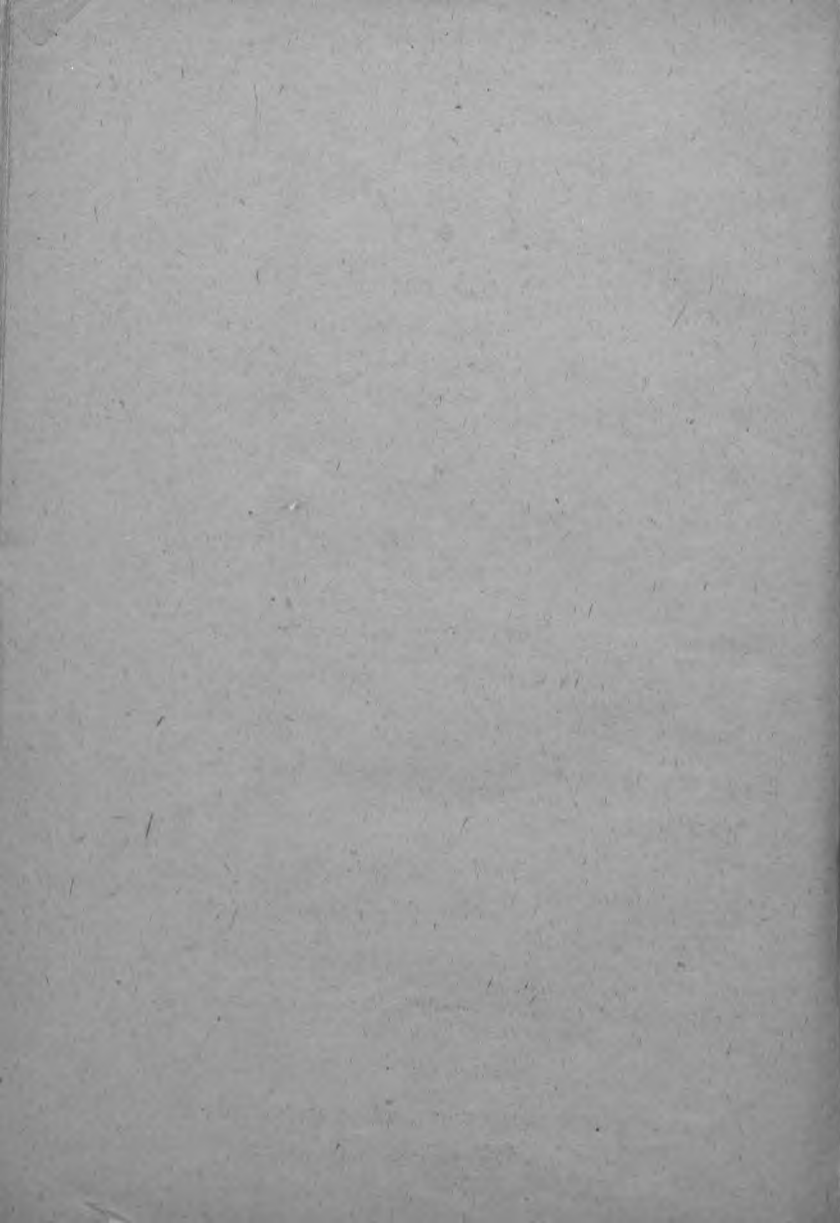
3. Prowadzić będzie politykę pokojową na zasadach traktatu Wersalskiego i bezwzględnie jego poszanowania.

4. Szukać będzie przymierzy, z państwami stojącymi na gruncie traktatu Wersalskiego.

5. Zawierać będzie konwencje w obronie naszych wychodźców.

ADRESY.

- Sekretariat Główny Polskiego Stronnictwa Chrześcijańskiej Demokracji — Warszawa, Żórawia 9, m. 14, tel. 103-24. Konto czekowe P.K.O. 4483.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Białostockiej — Białystok, ul. Kościuszki 1.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Pomorskiej — Grudziądz, Rynek 15.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Krakowskiej — Kraków, Półockiego 11.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Kieleckiej — Radom, Trawna 3.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Lubelskiej — Lublin, Krakowskie-Przedmieście 7.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Lwowskiej — Lwów, Piekarska 28.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Łódzkiej — Łódź, Przejazd 34.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Poznańskiej — Poznań, Fkarbowa 12.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Śląskiej — Katowice, Sobieskiego 11.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Stanisławowskiej — Stanisławów, Sapieżyńska.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Wileńskiej — Wilno, Świętojańska 3.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Wołyńskiej — Kowel, Strzelecha 10.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Warszawskiej — Warszawa, Żórawia 9, m. 14.
- Sekretariat Rady Wojewódzkiej Warszawa miasto — Warszawa, Żórawia 9, m. 14.
-

Biblioteka Śląska w Katowicach

Id: 0030000551814

I 119058